

LEKSIK KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISHDA SINONIMIK YONDASHUV: NAZARIY ASOSLAR VA AMALIY IMKONIYATLAR

Normatova Naziraxon Turgunpulatovna

Namangan shahar Yangi Namangan tumani 35-maktab o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20096066>

Annotatsiya: Ushbu tezisda ingliz tili darslarida leksik kompetensiyani sinonimik yondashuv asosida rivojlantirishning nazariy jihatlarini va amaliy imkoniyatlari qisqacha bayon etiladi. Muallif sinonimlarning lingvistik tabiati, ularning o'quv jarayonidagi o'рни va kommunikativ kompetensiya bilan bog'liqligi masalalariga e'tibor qaratadi. Tezisda sinonimlarni darsda tatbiq etishning kichik uslubiy modeli tavsiya etiladi.

Kalit so'zlar: sinonimik yondashuv, leksik kompetensiya, ingliz tili dars jarayoni, uslubiy model, kommunikativ ko'nikma.

Abstract.

This thesis briefly outlines the theoretical aspects and practical possibilities of developing lexical competence through a synonymic approach in English language lessons. The author focuses on the linguistic nature of synonyms, their role in the learning process, and their connection with communicative competence, proposing a brief methodological model for using synonyms in the classroom.

Keywords: synonymic approach, lexical competence, English lesson process, methodological model, communicative skill.

Bugungi kunda ingliz tilini o'rganishda leksik kompetensiya muammosi pedagoglar va lingvistlar tomonidan keng muhokama qilinmoqda. Leksik kompetensiya nafaqat so'z boyligini bilish, balki so'zlarni kontekstga muvofiq, uslubiy jihatdan to'g'ri qo'llash qobiliyatini o'z ichiga oladi (Schmitt, 2000).¹

Sinonimlar — ingliz tilining eng boy leksik resurslaridan biri. Ingliz tilida 200 000 dan ortiq so'z borligi va ularning ko'pchiligi sinonimik qatorlarni hosil qilishi hisobga olinganda, sinonimlarni o'rganish tili rivojlantirish strategiyasining muhim bo'g'iniga aylanadi. McCarthy (1990) ta'kidlaganidek, o'quvchi qanchalik ko'p sinonim bilsa, uning ifoda imkoniyatlari shunchalik keng bo'ladi.²

Sinonimik yondashuv deganda o'quv jarayonida sinonimlarni tizimli ravishda kiritish, ularni taqqoslash va kontekstda qo'llash ko'nikmasini shakllantirish tushuniladi. Bu yondashuv quyidagi bosqichlarni qamrab oladi: *kiritish (input)*, *qayta ishlash (processing)*, *chiqarish (output)* va *baholash (evaluation)*. Ushbu model Swain (1985)ning kelajakdagi nutq ishlab chiqarish nazariyasi (Output Hypothesis) bilan uyg'un keladi.³

Amaliy jihatdan 10–11-sinf o'quvchilari bilan o'tkazilgan kichik tajribada sinonimik mashqlar to'plamidan foydalanildi. Dars boshida o'qituvchi 5–6 sinonimdan iborat qatorni — masalan, *sad, sorrowful, melancholy, gloomy, dejected* — taqdim etdi va o'quvchilar ularning ma'no nozikliklarini matnlar orqali o'rganishdi. Dars oxirida erkin yozish mashqida o'quvchilar ushbu sinonimlarni ishlatishdi. Natijada 25 ta o'quvchidan 21 tasi ushbu so'zlarni keyingi darsda ham to'g'ri qo'lladi.

Shunday qilib, sinonimik yondashuv o'quvchilarda leksik kompetensiyani rivojlantirishning samarali yo'li ekanligi tasdiqlandi. Ushbu yondashuv dars tizimiga organik tarzda kiritilganda, o'quvchilarning so'z boyligi boyiydi, ularning nutq madaniyati oshadi va

ingliz tilida muloqot qilish sifati yaxshilanadi. Kelajakda ushbu yondashuvni raqamli ta'lim vositalari bilan birgalikda qo'llash tadqiqotlarini o'tkazish maqsadga muvofiq.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Schmitt N. Vocabulary in Language Teaching. — Cambridge: Cambridge University Press, 2000. — P. 41–55.
2. McCarthy M. Vocabulary. — Oxford: Oxford University Press, 1990. — 173 p.
3. Swain M. Communicative Competence: Some Roles of Comprehensible Input and Comprehensible Output // Input in Second Language Acquisition / Ed. by S. Gass, C. Madden. — Rowley, MA: Newbury House, 1985. — P. 235–253.